

Ministerie van Defensie

Dit stuk mag niet worden
vermenigvuldigd dan met
toestemming van Hfd Afd
INL/VEIL

CHEF VAN DE GENERALE STAF / BEVELHEBBER DER LANDSTRIJDKRACHTEN

Afdeling/sectie: Inlichtingen en Veiligheid

Ex.Nr.: [REDACTED]

Postadres: Thérèse Schwartzstraat 15
Telefoon: 070-245370 / 070-735735

G E H E I M

Men wordt verzocht bij beantwoording, datum en
nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

uw kenmerk

uw brief van

ons nummer
046/C/Geh

's-Gravenhage,

17 MAART 1977

bijlagen: 1

Aan

Verzendlijst

onderwerp: Maandoverzicht januari 1977

Zaak-nr.	
Code-nr.	12.13

Hierbij bied ik U het maandoverzicht over de
maand januari 1977 aan, samengesteld door de
Sectie Inlichtingen van de Afdeling Inlichtingen
en Veiligheid van mijn Staf.

Typ : S.J.

Coll:

DE CHEF VAN DE LANDMACHTSTAF
VOOR DEZE:
HET HOOFD VAN DE SECTIE INLA
DE LUITENANT-KOLONEL

C. KLOOS

kopie

G E H E I M

046/C/geh

GEHEIM

EX nr 32

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMAGTSTAF
AFD INLN / VEIL**

MAANDOVERZICHT

Januari 1977

GEHEIM

MAANDOVERZICHT

JANUARI 1977

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

INHOUDSOPGAVEblz.nr.:Samenvatting

1. Oost-Europa	1
2. Midden-Oosten/Afrika	1
3. Verre-Oosten	1

DEEL I: OOST-EUROPA

Hoofdstuk A: Politiek

1. Warschaupakt

a. Benoemingen Irgens Kulikov en Ogarkov tot resp Opperbevelhebber van het WP en Sovjet CGS	2-7
b. Bezoek Noordkoreaanse regeringsdelegatie aan de SU	7-8
c. Follow-up van bijeenkomst in nov '76 van PCC binnen WP	8-15

2. Polen

a. Geïntensiveerde drukuitoefening door SU en DDR op Poolse leiding	15-17
--	-------

3. Roemenië

a. Militaire contacten met de DDR	17-19
-----------------------------------	-------

4. Joegoslavië

a. Oproep tot versterking van het Volksverdedigingsstelsel	20
b. Mogelijke ontheffing uit functie van Kolonel-Generaal Jovanic	20-21

BIJLAGE A

22-23

Hoofdstuk B: Economie

1. Sovjet-Unie

a. Economische betrekkingen met het Westen	24-29
b. Verhoging van exportprijzen voor ruwe olie aan NSWP-landen	29-30

2. Polen

30-31

blz.nr.:**Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten**

1. Activiteiten	
a. Algemeen	32
b. Gezamenlijke Sovjet/Tsjechoslowaakse oefening "DRUZHBA"	32-33
2. Personeel	
a. Sovjet keuringsmaatstaven	
(1) Keuring	33-36
(2) Uitstel t.g.v. ziekten	37
(3) Eisen die gesteld worden aan soldaten, gelegerd buiten de Sovjet-Unie	37-38
3. Locatie	
a. Polen	
(1) Aflossing VN-Detachement Midden-Oosten	38
4. Organisatie	
a. Sovjet-Unie	
(1) SS-21	38-39
b. GSVG	
(1) Zelfstandig Tankregiment	39
c. Polen	
(1) Invoering BMP	39
d. Tsjechoslowakije	
(1) TsGV	39
(2) Tsjechoslowaakse landstrijdkrachten	39
e. Hongarije	
(1) Invoering nieuw materieel	40
(2) FROG-7	40

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN/AFRIKA

1. Egypte	
a. Betogingen	41-42

blz.nr.:

b. Verhouding tot Jordanië	42
2. Libanon	
a. Binnenlandse toestand	42-43
3. Syrië	
a. Verhouding met de SU	44
<u>DEEL III: VERRE OOSTEN</u>	
1. China	
a. Binnenlandse situatie	45
b. Buitenlandse politiek	45-46

SAMENVATTING1. Oost-Europa

Het is niet duidelijk of de benoeming van Legergeneraal Kulikov tot Opperbevelhebber van de Warschaupaktstrijdkrachten nu een "bevordering" voor hem is of niet.

De laatste tijd is er een hernieuwde belangstelling waar te nemen van Noord-Korea voor de Warschaupaktstaten. Of dit ten koste zal gaan van de verhouding met China valt vooralsnog niet te beoordelen.

Er is een continu stroom van ontwapenings- en wapenbeheersings-initiatieven door de Sovjet-Unie (en zijn Warschaupakt partners) gelanceerd. Zij dragen echter weinig bij tot vertrouwen in de Sovjet motieven.

Betwijfeld moet worden of de Sovjet aankopen van Westerse technologie nu inderdaad wel een wezenlijke bijdrage voor haar militaire potentieel is.

De Sovjet-Unie heeft de exportprijzen van aardolie naar de NSWP-landen voor 1977 met ongeveer een kwart verhoogd.

Bij de Sovjet landstrijdkrachten zijn in de verslagperiode geen bijzondere activiteiten waargenomen. Er zijn aanwijzingen dat de vermoedelijke opvolger van de FROG-7, de SS-21, reeds bij enkele Sovjet eenheden is ingedeeld.

2. Midden-Oosten/Afrika

Er is een duidelijk streven naar een gecoördineerde Arabische politiek t.a.v. het Midden-Oosten conflict waar te nemen. De verbeterde betrekkingen tussen Egypte, Syrië en Jordanië zijn hiervan een voorbeeld.

3. Verre-Oosten

Er is vooralsnog geen sprake van een belangrijke koerswijziging in het buitenlandse beleid van China te onderkennen, noch t.a.v. de Sovjet-Unie, noch t.a.v. de VS.

DEEL I: OOST-EUROPAHoofdstuk A: Politiek1. Warschaupakta. De benoemingen van Lrgens Kulikov en Ogarkov tot resp
Opperbevelhebber van het WP en Sovjet CGS

Op grond van de in december 1976 ontvangen berichten omtrent de opvolging van de op 30 november jl. overleden Opperbevelhebber van de Verenigde Strijdkrachten, Maarschalk der Sovjet-Unie Yakubovsky, werden dezerzijds o.a. de volgende, in het maandoverzicht van december 1976 gepubliceerde, opmerkingen gemaakt.

"De verwachtingen van sommige zijden dat op de vergadering van de ministers van defensie van de Warschaupakt landen in december te Sofia een opvolger van Yakubovsky benoemd zou worden, werden niet bewaarheid.

Wel is het aannemelijk dat deze kwestie werd besproken. De beslissing daarover wordt op hoger niveau genomen in Moskou, waarbij de NSWP-landen mogelijk enige invloed kunnen uitoefenen. Hierin ligt ook een verklaring van het ongebruikelijk lange uitblijven van de benoeming van een opvolger van de in april vorig jaar overleden Chef Staf van de Verenigde Strijdkrachten, legergeneraal Shtemenko. Het is denkbaar dat deze factor ook bij de benoemingsprocedure voor de opvolger van Yakubovski voor vertraging zorgt. Daarnaast kunnen problemen in de relatie tussen partijleiding en militaire top en binnen deze militaire top in de Sovjet-Unie zelf, voor oponthoud zorgen. Eventuele storingen in de relatie tussen partijleiding en militaire top lijken zeker niet te bestaan terzake van verschillen van inzicht met betrekking tot de algehele defensie-inspanning en -politiek, maar zouden eerder kunnen worden toegeschreven aan het feit dat eerder dit jaar twee "burgers" (Brezhnev en Ustinov) tot Maarschalk van de Sovjet-Unie en

twee andere niet-professionele militairen (KGB-chef Andropov en minister van binnenlandse zaken Shchelokov) tot legergeneraal werden benoemd.

Sinds 1968 is niet voorgekomen dat beroepsmilitairen tot maarschalk van de Sovjet-Unie werden benoemd.

De twee meest in aanmerking komende kandidaten voor de rang van maarschalk van de Sovjet-Unie zijn de huidige legergeneraals Kulikov (CGS) en Sokolov (Algemene Zaken).

Indien nu iemand anders in de rang van maarschalk der Sovjet-Unie tot Opperbevelhebber van de Warschaupaktstrijdkrachten zou worden benoemd zou dit òf een devaluatie van hun huidige positie (met name van Kulikov's centrale positie als CGS), òf een spanningssituatie met de huidige partij-top kunnen inhouden. Indien ze echter tot maarschalk der Sovjet-Unie zouden worden benoemd met behoud van hun huidige functies, zou daardoor duidelijk zichtbaar worden dat het opperbevel over het Warschaupakt, zelfs met daaraan verbonden de rang van maarschalk der Sovjet-Unie, van beduidend minder belang wordt geacht dan de positie van Chef van de Generale Staf, zulks ongetwijfeld ten verdriete van NSWP-partners.

Een dergelijke situatie zou kunnen ontstaan indien de huidige Chef Staf van het Warschaupakt (en tot dusver waarnemend opperbevelhebber), Gribkov, tot opperbevelhebber zou worden benoemd, temeer daar Gribkov doorgaat voor een protégé van Kulikov.

Indien de berichten over spanningen in de militaire top (tussen Ustinov en Kulikov) op waarheid berusten en indien de positie van CGS in de Sovjet-Unie meer waard is dan die van Opperbevelhebber van het Warschaupakt, dan zou de van bepaalde zijde gesuggereerde oplossing van de benoeming van Kulikov tot opperbevelhebber en van legergeneraal Ogarkov (tot dusver beschouwd als coördinator tussen verschillende krijgsmachtdelen, wapens en dienstvakken) tot Sovjet CGS een mogelijkheid zijn.

Min of meer het tegenovergestelde van deze oplossing zou de mogelijkheid zijn welke zou voortvloeien uit het waarschijnlijk in functie blijven als partijsecretaris van Ustinov.

Dit en de dood van Yakubovsky zouden de weg kunnen vrijmaken voor Kulikov als opvolger van Ustinov als minister van defensie (Yakubovsky zou zich bij zijn leven hiertegen hebben verzet). Hiertegen spreekt echter de wijze waarop Ustinov zich tot dusver als minister van defensie/maarschalk van de Sovjet-Unie heeft gepresenteerd."

De op 8 januari jl. bekend gemaakte benoemingen van legergeneraal Kulikov tot Opperbevelhebber van het Warschaupakt, van legergeneraal Ogarkov tot Sovjet CGS en vervolgens de bevordering van beiden tot Maarschalk der Sovjet-Unie geven aanleiding tot de volgende commentariërende opmerkingen, welke deels tegenover elkaar kunnen worden gesteld.

- (1) Om de rang Maarschalk der Sovjet-Unie te kunnen bereiken was een benoeming van Kulikov tot Opperbevelhebber van het Warschaupakt noodzakelijk. Ook zijn voorgangers, Grechko en Yakubovsky, waren MSU. Bovendien lijken de hiërarchische verhoudingen in het Warschaupakt er sterk op te wijzen dat de Opperbevelhebber in vergelijking met de functionarissen van de NSWP-landen en de in oktober 1976 benoemde Chef-Staf van het Warschaupakt, legergeneraal Gribkov, aanspraak kan doen gelden op de titel Maarschalk der Sovjet-Unie.
- (2) De vrijwel directe bevordering van Kulikov tot MSU na zijn benoeming tot WP-Opperbevelhebber zou aanleiding kunnen zijn voor de opvatting dat de NSWP-landen hierin een "bewijs" voor het belang van "hun" organisatie, en de relatieve zwaarte van de functies daarin, zien. Hier tegenover kan worden gesteld, dat in de persoon van Kulikov opnieuw en bij uitstek iemand benoemd wordt, die helemaal vertrouwd is met het sterk centralistische "Stavka-denken" van de Sovjets.

Deze instelling is tot dusver een van de belangrijkste oorzaken voor de relatieve onbelangrijkheid in militair opzicht van het Warschaupakt geweest. Daarentegen werd hierdoor de Sovjet-Unie echter ook in staat gesteld in politiek opzicht het Warschaupakt compleet te overheersen, ondanks de sinds 1969 bestaande en de op de PCC-vergadering van november 1976 opgerichte, comité's van resp. de ministers van defensie en van buitenlandse zaken van de

Warschaupakt landen.

In de vóór de benoeming van Kulikov d.z.z. gemaakte opmerkingen werd de verwachting uitgesproken, dat een voortschrijdende inspraak van de NSWP-landen bij de benoemingsprocedure voor vertraging zou kunnen zorgen.

Om dit nu uit te sluiten en omde **rigide Sovjets contróle** (zeker in militair-politiek opzicht) over het Pakt veilig te stellen, is het denkbaar dat het Kremlin geopteerd heeft voor de met de "Stavka" praktisch vertrouwde Kulikov (het zou overigens interessant zijn te vernemen wat bijv. Roemenië van deze benoeming vindt).

Het is denkbaar dat deze post Kulikov in staat stelt die ervaring op te doen welke hem straks in staat zal stellen regulair opvolger te worden van Ustinov als minister van defensie.

- (3) Indien de benoemingen van Kulikov en Ogarkov in hun nieuwe functies het gevolg zijn van de mogelijke onenigheid tussen Kulikov en Ustinov, dan bestaat de mogelijkheid dat Kulikov is "weggepromoveerd" naar de functie van Opperbevelhebber van het Warschaupakt. De snelle bevordering van Ogarkov tot MSU kan in dit verband als meer dan een bewust op gelijke hoogte stellen met Kulikov worden beschouwd.

E.e.a. vooronderstelt dat de positie van Chef Generale Staf van de Sovjet strijdkrachten wezenlijk meer inhoud en gewicht heeft dan die van Opperbevelhebber van het Warschaupakt.

Interessant nu is dat Kulikov in een aantal recentelijk verschenen artikelen van zijn hand, sterk de indruk heeft achtergelaten, en men zou zelfs kunnen zeggen bevorderd, dat zulks naar zijn opvatting inderdaad het geval is.

Deze opvattingen verkondigde Kulikov bijzonder sterk in zijn bespreking van de memoires van de ex-Sovjet Chef van de Generale Staf in de Tweede Wereldoorlog, Shaposhnikov, in de "Pravda" van 13 november 1974, in het artikel "De strategische leiding van de strijdkrachten", in "Voyenno-Istorichesky Zhurnal" (no. 6, juni 1975), en in iets

mindere mate de verhandeling getiteld:

"Sovjet militaire wetenschap vandaag", verschenen in "Kommunist" (no. 7-1976).

Indien deze redenering juist is, moet dat inhouden dat de d.z.z. direct na de benoeming van Ustinov tot minister van defensie in mei 1976, geventileerde visie herroepen moet worden, dat Ustinov geen "complete" minister van defensie zou zijn in de zin dat een soort taakverdeling zou ontstaan, waarbij Ustinov de politieke en technische hoofdverantwoordelijk zou gaan dragen in de toekomst, en Kulikov als chef generale staf de uiteindelijke zeggenschap zou hebben inzake de meer puur militaire/strategische aangelegenheden. Ustinov's latere wijze van functioneren en taakopvatting (mogelijk tot uiting komend in zijn bevordering tot maarschalk der Sovjet-Unie) kunnen deze taakverdeling hebben geblokkeerd.

Hoewel het gemakkelijk tot voorbarige conclusies zou kunnen leiden, kan er in dit verband ook nog op gewezen worden dat Kulikov noch bij zijn benoeming tot WP-Opperbevelhebber, noch bij zijn bevordering tot MSU in bladen als "Rode Ster", "Neues Deutschland" en "Zolnierz Wolności" in zijn tot dusver bekende functie van 1e plv Minister van Defensie van de SU werd genoemd. De benoeming van Ogarkov in deze nevenfunctie van 1e plv Mindef werd wel zoals gebruikelijk zeer nadrukkelijk gepubliceerd.

Tot slot zij vermeld dat Ogarkov zich in zijn medewerking aan de "Sovjet Militaire Encyclopedie" en in andere publicaties tot dusver vooral heeft beziggehouden met het aanwenden van moderne, wetenschappelijke methoden t.b.v. de planning en leiding in de strijdkrachten.

Indien het hierboven vermelde juist is mag men aannemen dat dit hem eventueel beter doet aansluiten bij Ustinov's taakopvatting dan bij Kulikov vermoedelijk het geval was. De bevordering van Ogarkov, (geb. 1917), een week na zijn benoeming tot CGS, tot MSU kan op zijn minst als "snel" worden gekwalificeerd.

Dat een Sovjet CGS de rang MSU heeft is echter niet ongevoon.

Sedert de naamsverandering in 1935 van "Staf van het Rode Leger van Arbeiders en Boeren" (RKKA) in "Generale Staf van het RKKA", waren zowel Maarschalcken als Generaals CGS. Zo was de april '76 overleden Legergeneraal Shtemenko van 1949-1952 als Kolonel-Generaal CGS. MSU Sokolovsky was dat van 1952-1960 en MSU Zakharov van 1960-1971, met een korte onderbreking in 1963-1964 toen MSU Biryuzov CGS was. Vanaf 1971 tot 8 januari 1977 was Kulikov als Legergeneraal Sovjet CGS. Het is aannemelijk dat de in 1921 geboren Kulikov als CGS wegens zijn, zeker naar Sovjet begrippen jonge leeftijd, niet tot Maarschalk benoemd werd.

dientieel

b. Het bezoek van een Noordkoreaanse regeringsdelegatie aan de SU

Op 24 januari arriveerde een Noordkoreaanse regeringsdelegatie in Moskou, waartoe o.a. de 1e plv. CGS van het Noordkoreaanse Volksleger, Kolgen. Kim Chol Man, behoorde. Van Sovjet zijde werd aan de besprekingen deelgenomen door o.a. premier Kosygin en de Voorzitter van de Staatscommissie voor de economische betrekkingen met het buitenland, Skachkov.

(B-2) (G)

Commentaar: Behalve de politieke (niet zonder verschillen van inzicht) en de economische betrekkingen tussen beide landen, is het aannemelijk dat ook de situatie op het Koreaanse schiereiland en mogelijk de militaire hulp van de SU aan Noord-Korea op de agenda stonden. In het verleden was Noord-Korea in het geschil tussen China en de SU vaak eerder geneigd de zijde van Peking te kiezen dan van de SU. Ook kan er in dit verband op gewezen worden dat de Noordkoreaanse leider Kim Il Sung in 1975 vrijwel direct na de beëindiging van de oorlog in Vietnam door de val van Saigon, naar Peking ging, waar hem evenwel te verstaan werd gegeven dat een hereniging van beide Korea's uitsluitend op vreedzame wijze diende te geschieden. Daarna maakte hij een reis naar enkele Oosteuropese

en niet-gebonden landen (Noord-Korea is actief in deze beweging om steun voor haar standpunten te krijgen), maar deed Moskou niet aan. De laatste tijd zijn er enige aanwijzingen ontvangen welke op een hernieuwde belangstelling voor en een eventuele heroriëntatie op het WP zouden kunnen duiden. Voorbeelden hiervoor waren een bezoek van een Noordkoreaanse militaire delegatie aan Hongarije in juni 1976, hetgeen in september gevolgd werd door een tegenbezoek van een Hongaarse Militaire delegatie aan Noord-Korea en een bezoek van de minister van Defensie van de DDR, Irgen Hoffmann, begin oktober aan Pyongyang.

im c. De Follow-up van de bijeenkomst in november 1976 van het Politiek Consultatief Comité (PCC) binnen het WP

- (1) De restrictieve passage in de verklaring van het PCC over het Viermogendheden akkoord over Berlijn werd onderstreept door enkele maatregelen van de kant van de DDR welke bedoeld waren om de DDR-claim waar te maken dat Oost-Berlijn een integrerend bestanddeel van deze staat is. Dit gebeurde in de vorm van een nieuwe visa-regeling voor alle niet-Duitse bezoekers van Oost-Berlijn via West-Berlijn en d.m.v. het weghalen van de grenscontroleposten tussen Oost-Berlijn en de DDR. Deze posities werden onderbouwd in de "Pravda" en in "Neues Deutschland" door de volgende stelling t.a.v. het Viermogendhedenakkoord:
"Dieses Abkommen bezieht sich lediglich auf Westberlin".
- (2) Waartoe de creatie van een Comité van de WP-ministers van Buitenlandse Zaken in de ogen van de WP-landen m.u.v. Roemenië dient, werd misschien iets duidelijker aan de hand van een commentaar in "Neues Deutschland" van 11 jan n.a.v. het bezoek van de Tsjechoslowaakse minister van Buitenlandse Zaken, Chnoupek, aan de DDR:

"Entsprechend dem Bukarester Treffen vom November
..... werden beide Länder dazu beitragen, das Koordi-
nierte Auftreten der sozialistischen Staaten in der
internationalen Arena noch enger zu gestalten".

- (3) Tijdens het bezoek van de Poolse minister van Buitenland-
se Zaken, Woitaszek, aan Moskou liet diens Sovjet collega
Gromyko blijken dat de SU voorafgaande aan de deze zomer
in Belgrado plaatshebbende CVSE-toetsingsconferentie een
voorbereidende vergadering wil hebben. Hierop zou "het
aanbod van de landen van het WP niet als eersten kernwa-
pens te gebruiken" besproken dienen te worden.
Ook zou dit volgens Gromyko een goede gelegenheid zijn
om onduidelijkheden over dit voorstel uit de weg te rui-
men.

Zoals mocht worden verwacht kreeg dit voorstel binnen het
WP grote publiciteit. Zo ook in Brezhnev's rede in Tula
over een aantal internationaal politieke zaken, en waarin
hij volgens "Neues Deutschland" van 19 jan 1977 zei:
"Als beispielweise die Teilnehmer des Warschauer Vertrages
den Vorschlag unterbreiteten, Kernwaffen nicht als erste
einzusetzen, lautete die Antwort der Nato etwa so:
Nein, das geht nicht, wir müssen die Möglichkeit behalten,
der Sowjetunion mit dem Einsatz von Kernwaffen drohen zu
können. Wir haben jedoch die Hoffnung dass jene, die
letzten Endes die Politik dieser Staaten bestimmen, an
unseren Vorschlag vernünftig herangehen werden".

(B-2) (G) (W)

Commentaar: Ad (1) en (2) :

De laatste tijd werden enkele verdere aanwij-
zingen dan alleen propagandistische in par-
tijbladen als b.v. "Neues Deutschland" gevon-
den, welke zouden kunnen duiden op een ver-
harding resp. een verdere restrictieve hou-
ding van het WP inzake Berlijn. Een van de
kernen van deze inspanningen is de poging om
de banden van West-Berlijn met de EEG te

minimaliseren, vooral met het oog op de deelname van West-Berlijn aan de Europese verkiezingen in 1978.

Voorts werd een bevestiging van een aanwijzing ontvangen, welke duidt op een gecoördineerde WP-politiek gericht tegen dezelfde Europese parlamentsverkiezingen in 1978. Hierbij zou de SU zich voorlopig zelf niet willen uiten, maar zou zij dit in eerste instantie aan NSWP-landen willen overlaten. Hiertoe zou in Boedapest reeds een coördinatiecommissie bestaan, waarvan functionarissen op het terrein van o.a. de buitenlandse (economische) politiek en het perswezen deel uit maken.

Van belang met het oog op dit alles is dat in januari '77 o.a. de nieuwe Amerikaanse vice-president en de Franse minister van Buitenlandse Zaken zich tamelijk demonstratief naar West-Berlijn begaven. De laatste verklaarde hierbij expliciet dat West-Berlijn altijd onder het EEG-verdrag heeft gevallen en dat het Viermogendhedenakkoord op heel Berlijn van toepassing is.

Afgewacht moet worden of de SU de deelname van West-Berlijn aan de Europese verkiezingen aan zal grijpen om het in het Viermogendhedenakkoord neergelegde consultatiemechanisme in werking te stellen. Dit zou krachtens de bepalingen terzake betekenen dat de Sovjets de situatie als "ernstig" zouden beschouwen, met in het verlengde daarvan de erkenning dat dit de ontspanningspolitiek negatief heeft beïnvloed. Reden wellicht voor de voor het eerst sinds 1945 in Berlijn officieel op bezoek zijnde Franse minister van Buitenlandse Zaken om het erop te houden dat de SU "er

geen belang bij heeft de détente in de waagschaal te stellen.

Ad (3):

Tot nu toe is het "no first use" van kernwapens voorstel door het WP niet in verband gebracht met de MBFR-onderhandelingen of met het Sovjet voorstel op 28 sept 1976 voor de UNO betreffende het niet-gebruik van geweld in de internationale betrekkingen. In zijn rede in Tula liet Brezhnev direct na zijn hierboven gereleveerde opmerkingen over het "no first use" aanbod, een passage volgen over de MBFR. De opmerkingen over beide onderwerpen waren alleen bedoeld om aan te tonen dat de "druk van de agressiefste krachten van het imperialisme" sterk is.

Elders in zijn rede noemde Brezhnev het Sovjet voorstel inzake een niet-gebruik van geweld als één van de programma-onderdelen van het op het 25e CPSU-congres aangenomen "vredestrijdprogramma".

Evenals met het "no first use" van kernwapenvoorstel het geval is (zie Maandoverzicht 8/76), kunnen bij dit "non-use of force"-voorstel ook een paar kanttekeningen anders dan de gebruikelijke uitspraken over de propagandistische waarde ervan geplaatst worden, welke deels ook van toepassing lijken te zijn op het "no first use" voorstel.

De algemene conceptie welke aan het "non-use of force" voorstel ten grondslag ligt is, dat alle staten dienen af te zien van het gebruik van alle typen wapens, inclusief de nucleaire, om de tussen hen gerezen geschillen te regelen. Een concreet voorstel hier toe werd door minister Gromyko in september

voor de UNO-vergadering ingediend, en heeft sedertdien grote publiciteit gehad. Hoewel het voorstel bijzonder fraai klinkt is één van de belangrijkste bezwaren ertegen dat het overbodig is en eigenlijk niets toevoegt aan de niet voor tweeërlei uitleg vatbare verplichting geen geweld te gebruiken, zoals die in het Handvest van de VN is opgenomen. Door principes uit dit Handvest te stellen tegenover passages uit andere documenten - welke bovendien in sommige gevallen geen internationaal recht in de eigenlijke zin van het woord vormen, zoals b.v. de slotakte van de CVSE - zou het Sovjet voorstel een verwarrende invloed kunnen hebben op hoe dan ook duidelijke principes in het Handvest.

In zijn rede op 28 sept '76 tot de Algemene Vergadering van de VN zei Gromyko dat het verdrag "nieuwe en betrouwbaarder garanties aan alle volkeren en landen" zou verschaffen, en in zijn aanbiedingsbrief aan de VN-secretaris-generaal stond dat het verdrag nodig was omdat de bepalingen in het Handvest terzake van het gebruik en het dreigen met het gebruik van geweld niet in staat waren gebleken talrijke gewapende conflicten te voorkomen. Dat dit holle frasen zijn blijkt uit het feit dat het ontwerp-verdrag van de SU geen bindender karakter zou hebben dan het Handvest zelf, en in zoverre nog zwakker dan het Handvest is omdat niets gezegd wordt over bepalingen waarmee gedrag conform het verdrag enigszins zou kunnen worden afgedwongen. Verder maakte Gromyko in New York duidelijk dat het Sovjet ontwerp-verdrag "rechtvaardige oorlogen" in de toekomst per sé niet

uitsluit. E.e.a. zou betekenen dat de Sovjet politieke en militaire steun voor bevrijdingsbewegingen niets, langs internationaal publiekrechtelijke weg, in de weg zou worden gelegd. Ook in dit licht beschouwd worden de beperkingen van het Sovjet voorstel duidelijk. In plaats van gewapende conflicten te beperken, zou het een tegenovergesteld effect kunnen hebben in de zin dat het tot eindeloze debatten zou kunnen leiden tussen staten en onder internationale juristen over de toepasbaarheid van het verdrag op specifieke gevallen.

Nog meer twijfels rijzen indien artikel III van het Sovjet ontwerp-verdrag onder de loep wordt genomen. Dit artikel bepaalt dat niets in het verdrag de rechten en plichten van staten onder het VN-Handvest en vroeger gesloten verdragen en accoorden beïnvloedt. De praktische moeilijkheden die zouden ontstaan om dit met artikel I van het verdrag (waarin van het gebruik van geweld of het dreigen daarmee wordt afgezien) in overeenstemming te brengen, zouden vermoedelijk groot zijn. Aanvaarding door het Westen van artikel III zou de SU in staat stellen om te redeneren dat dit de erkenning impliceert van de bilaterale verdragen over "vriendschap, samenwerking en wederzijdse bijstand" welke tussen de landen van het WP bestaan. Deze verdragen geven meer of minder duidelijk de zgn. "Brezhnev doctrine" van de beperkte soevereiniteit weer en kunnen opnieuw als excuus gelden voor een eventuele interventie door de Sovjet Strijdkrachten als antwoord op een voorgewend verzoek om assistentie ter bescherming "van de socialistische verworvenheden".

Behalve voor propagandistische "consumptie" in UNO-verband, leek dit ontwerp-verdrag aanvankelijk ook bedoeld te zijn als "show-case" en als mogelijk initiatief op de CVSE-toetsingsconferentie deze zomer in Belgrado. Dit zou men tenminste kunnen hebben afleiden uit de volgende zinsnede in "Kommunist" no 6/76: "This Soviet initiative, which proceeds in the direction of materialising the principle of refraining from the use or threat of force - one of the principles set down in the final document of the all-European forum - will facilitate the further reduction of military danger on the European continent as well. It is not by chance that this proposal has evoked lively interest in all the countries of Europe".

Door dit voorstel in september 1976 in UNO-verband te lanceren hoopten de Sovjets waarschijnlijk enigermate in staat te zijn om te peilen welke steun een soortgelijk initiatief voor de toetsingsconferentie van Belgrado zou krijgen.

Het verzoek van de Sovjets in VN-verband dat de lidstaten hun visie op het ontwerpverdrag inzake het niet-gebruik van geweld voor 1 juni 1977 aan de secretaris-generaal ter kennis zouden brengen past geheel in dit scenario.

Dat de bijeenkomst van het PCC van het WP eind november 1976 te Boekarest besloot om niet dit "non use of force" voorstel, maar het ontwerpverdrag inzake een "no first use" van kernwapens in eerste instantie als "show case" voor de toetsingsconferentie in Belgrado te laten fungeren, is misschien ter herleiden tot een in Sovjet ogen onvoldoende steun voor het "non use of force" voorstel.

Het in het voorgaande gestelde, alsmede de kennelijk voortgaande opbouw van de Sovjet strijdkrachten en de weigering van de SU om deel te nemen aan de werkzaamheden van een groep UNO-experts t.b.v. een analyse van ingewikkelde defensie-budgetten om te bekijken of, en in hoeverre, vergelijkingen tussen deze budgetten zinvol en gewenst zijn alvorens over te gaan tot de uitvoering van het voorstel inzake reductie in de militaire uitgaven van de permanente leden van de VN-veiligheidsraad, dragen weinig bij tot vertrouwen in de Sovjet motieven om een continue stroom ontwapenings- en wapenbeheersings-initiatieven te lanceren en om bij voortduuring te bepleiten dat het afzien van het gebruik van of het dreigen met het gebruik van, geweld tot een "wet van de internationale samenleving" gemaakt moet worden.

2. Polen

a. Geïntensiveerde drukuitoefening door de SU en de DDR op de Poolse leiding

De politiek-ideologische concessies welke Gierek tijdens zijn bezoek aan Moskou blijkens de op 10 nov '76 ondertekende gezamenlijke Sovjet-Poolse verklaring waarschijnlijk heeft moeten doen in ruil voor Sovjet hulp bij het oplossen van Polen's economische moeilijkheden, hebben vermoedelijk een vervolg gekregen in de vorm van een geïntensiveerde controle op de situatie in Polen.

Opmerkelijk is dat een CPSU CC-delegatie o.l.v. het hoofd van de Afdeling Organisatie, Morelov, reeds in oktober een bezoek bracht aan Polen, waarover het partijblad "Trybuna Ludu" blijkens een RFE-rapport van 8 nov 1976 schreef dat de bezoekers uit de SU "acquainted themselves with the experience gained by the PUWP in the field of strengthening the party and its leading role". In het betreffende Radio Free Europe-bulletin

werd gesuggereerd dat de timing en het bezoek zelf, bedoeld waren om te controleren of en in welke mate het partij-apparaat meester van de situatie was.

Ondanks het bezoek van Gierek aan Moskou in november, zou het niet voldoende optreden van de Poolse leiding tegen dissidente groeperingen zoals het "Comité ter verdediging van de Arbeiders" volgens de politieke leidingen van de SU, de DDR en Tsjechoslowakije één van de belangrijkste redenen zijn dat de activiteiten van allerlei oppositionele groeperingen in een aantal WP-landen toegenomen waren, aldus enkele persberichten.

Om de Poolse leiding tot meer maatregelen te brengen en om de stemming te peilen, kwam in december opnieuw een Sovjet delegatie een bezoek brengen aan Polen, welke een soortgelijke samenstelling en een overeenkomstig doel had als die, welke in oktober Polen had bezocht. De uit specialisten op het terrein van ideologie en propaganda bestaande CPSU CC-delegatie, stond o.l.v. CC-secretaris voor ideologie en vroegere hoofdredacteur van de "Pravda", Zimyanin. Blijkens het RFE "Polish Situation Report" van 14 jan 1977 vermeldde het partijblad

"Trybuna Ludu" op 22 dec dat het bezoek bekroond werd met een document voor verdere, gefintensiveerde samenwerking gebaseerd op de gezamenlijke Sovjet-Poolse verklaring van november welke in het algemeen "een nieuwe dimensie was van hogere kwaliteit in de samenwerking tussen beide landen".

De delegatie bezocht verschillende delen van het land en bracht een bezoek aan partijleider Gierek, en aan twee andere Politbureauleden, terwijl van Poolse zijde de onderhandelingen gevoerd werden door CC-secretaris en kandidaat Politbureaulid, Lukaszewicz.

Al deze activiteiten werden in pers met de datum erbij vermeld, maar niet het tijdstip waarop het bezoek begon. Opmerkelijk was dat Zimyanin op 24 dec een onderhoud had met de als Politbureaulid, vice-premier en voorzitter van de Poolse-Sovjet vriendschapsvereniging aangeduide Jan Szydłak. Eerder in december was deze door een aantal personele mutaties in de Poolse leiding zijn functie als CC-secretaris kwijt geraakt. Dit gaf van diverse zijden aanleiding tot speculaties als zou de in het

verleden soms als "tweede man" na Gieriek aangeduide Szydłak uit de gratie zijn.

Zijn ontmoeting met Zimyanin lijkt dit te logenstraffen en suggereert dat Szydłak's benoeming tot vice-premier op 2 december (samen met het ex-hoofd van de Warschause partij-organisatie, Kepa, die zijn positie door zijn optreden tegen de voedselrellen in juni versterkt leek te hebben) door Gieriek bedoeld leek om de partijcontrole over de economische bureaucratie te versterken.

Ook uit de DDR kwam een SED-delegatie, o.l.v. CC-Secretaris Werner Lambuz.

Deze bezoeken hebben er vermoedelijk toe bijgedragen dat de maatregelen tegen een aantal oppositionele groeperingen in Polen sinds eind dec/begin januari enigermate verscherpt lijken te zijn.

(B-3) (G) (W)

3. Roemenië

a. Militaire contacten met de DDR

Een Roemeense militaire delegatie o.l.v. de secretaris van de Opperste Politieke Raad van de Strijdkrachten, tevens Plv. minister van Defensie, Genmaj. Gomcin, bracht op 10 januari een bezoek aan Oost-Berlijn, waar zij werd ontvangen door de Chef van de Hoofdafdeling Politieke Zaken van de NVA, tevens Plv. minister van Defensie, Admiraal Verner.

Behalve gesprekken stonden ook bezoeken aan eenheden van de NVA op het programma.

Op 28 jan bracht een Roemeense militaire delegatie o.l.v. de Plv. minister van Defensie en Chef Bewapening, Kolgen. Ionel, een kort werkbezoek aan de DDR.

Er vonden gesprekken plaats met de minister van Defensie, Hoffmann en Ltgen Fleissner, Chef Techniek en Bewapening tvs. Plv. minister van Defensie.

(B-2) (G)

Commentaar: Het eerste bezoek kan worden beschouwd als een routinebezoek in het raam van de sinds geruime tijd bestaande contacten op dit vlak van de politieke scholingsarbeid in de strijdkrachten. Bovendien kan worden opgemerkt dat adm. Verner zich van 18 tot 22 okt '76 in Roemenië bevond als lid van een door minister Hoffmann geleide DDR-delegatie.

Over het tweede bezoek kan gezegd worden dat het feit dat Fleissner en Ionel bij de besprekingen betrokken waren er op duidt, dat vraagstukken op het terrein van wapening, techniek en uitrusting van beide strijdkrachten hoofdonderdeel van de bijeenkomst vormden. Overeenkomstig vroegere aanwijzingen is Roemenië veel gelegen aan de verkoop van wapens en uitrusting, speciaal van het pantserinfanterievoertuig TAB-71 (de Roemeense versie van de BTR-60 PB).

De DDR zou in dit voertuig zijn geïnteresseerd. Het afgelopen half jaar is er veel gespeculeerd of Roemenië's relaties met de SU al dan niet aanzienlijk zouden zijn verbeterd of dat het alleen om tactische aanpassingen van de kant van Ceaucescu ging. Voorts waren er na afloop van de bijeenkomst van het PCC van het WP en de vergadering van de WP ministers van Defensie berichten als zou Roemenië nauwer met het WP gaan samenwerken. In dit laatste verband kan gewezen worden op Ceaucescu's rede van 1 oktober '76, waarin hij weliswaar de traditionele Roemeense positie herhaalde dat de strijdkrachten niet buiten hun landsgrenzen zouden gaan, maar ook dat het nodig was de "samenwerking en acties betreffende gezamenlijke instructies" van het Roemeense leger met de strijdkrachten van de andere WP-landen voortdurend te ontwikkelen en te verdiepen. In eerdere speeches van Ceaucescu werd ook wel tot medewerking en coöperatie met het WP opgeroepen, maar dit ging

frequent gepaard met de claim dat Roemenië uitsluitend zelf verantwoordelijk was voor de ontwikkeling van zijn "defence capabilities". Hier sloten de, overigens vage en dikwijls onbevestigde, berichten op aan dat Roemenië bezig was een eigen defensieproductie op te zetten (b.v. tanks). Bij Ceaucescu's 1 oktober-rede sluiten echter ook aan de eveneens onduidelijke berichten als zou Brezhnev er tijdens zijn ontmoeting met Ceaucescu in augustus '76 op de Krim in geslaagd zijn Roemenië van de produktie van zware wapens, zoals tanks, af te houden.

Het bezoek van Kolgen Ionel aan de DDR zou overeenkomstig de meer coöperatieve lijn van Roemenië t.o.v. het WP kunnen zijn.

Overigens mag niet uit het oog worden verloren dat Ceaucescu's t.o.v. het WP positieve 1-oktober speech, mogelijk ook bedoeld kan zijn geweest om zich bij voorbaat tegen kritiek op de vergadering van het PCC in te dekken.

Afgaande op andere terreinen dan alleen het militair-politieke, zijn er indicaties dat Roemenië vast blijft houden aan haar relatief onafhankelijke koers. Dit zou kunnen blijken uit het bericht dat Roemenië gevraagd zou hebben als waarnemer de eind januari gehouden voorbereidende besprekingen voor de CVSE-toetsingsconferentie van de zgn "N"-groep (bestaande uit de Europese neutrale staten en het niet-gebonden Joegoslavië) te mogen bijwonen. Deze Roemeense houding zou overeenkomstig de al sinds geruime tijd onderkende tendens in de Roemeense politiek zijn om ook inzake CVSE follow-up betrekkelijk onafhankelijk van het gecoördineerde WP-beleid te willen staan.

Een andere aanwijzing wordt gevormd door de frequente uitwisselingen van bezoeken tussen Roemenië en China.

4. Joegoslaviëa. Oproep tot versterking van het Volksverdedigingsstelsel

De Joegoslavische minister van Defensie, Legergeneraal Ljubicic, heeft op 26 januari opgeroepen tot versterking van het Joegoslavische volksverdedigingsstelsel.

De minister waarschuwde dat "vijanden" zowel binnenslands als daarbuiten crises willen veroorzaken als voorspel voor een mogelijke militaire interventie.

Ljubicic sprak op een conferentie die speciaal gewijd was aan Defensie en Veiligheid.

(B-2) (W)

Commentaar: Nog in dec j.l. - dus nà het bezoek van Brezhnev aan Joegoslavië - verklaarde Ljubicic op dat moment geen aanval van buitenaf op zijn land te verwachten.

Hij voegde hier enige uitspraken aan toe op grond waarvan zou moeten blijken dat het Joegoslavische Volksleger één van de belangrijkste factoren voor de eenheid van het land is. Zijn nu gedane uitspraken lijken precies te passen in de campagne welke sinds ong. medio december vanuit de Joegoslavische leiding d.m.v. uitspraken en "lekken" gevoerd wordt om de buitenwereld duidelijk te maken dat men tijdens het bezoek van Brezhnev onder zware druk is gezet. Dat e.e.a. ook de versterking van de eenheid binnenslands ten goede moet komen, lijkt in deze campagne een belangrijk nevensdoel te zijn.

b. Mogelijke ontheffing uit functie van Kolonel-Generaal Jovanic

Jovanic, onderstaatssecretaris van defensie voor personeelszaken (hetgeen een hoofdverantwoordelijkheid voor inlichtingen en veiligheid inhoudt) zou eind '76 van zijn functie zijn ontheven en vervolgens met pensioen zijn gestuurd. De reden hiervoor zou Jovanic's pro-Sovjet houding zijn.

(C-3) (R)

Commentaar: Indien dit bericht op waarheid zou blijken te berusten, zou dat een enorme schok voor de Joegoslavische leiding moeten zijn. Dit op grond van enkele in het verleden circulerende berichten dat Jovanic in 1974 naar Belgrado gehaald zou zijn (tot die tijd was hij commandant van het 5e Legerdistrict-Zagreb) om op Defensie de supervisie uit te oefenen over tegen pro-Sovjet Kominformistische groeperingen gerichte activiteiten. Zoals bekend werd begin 1974 het eerste nogal omvangrijke kominformisten "complot" door de Joegoslavische autoriteiten ontdekt, hetgeen echter pas in september van dat jaar openbaar werd gemaakt. In 1974 kwamen twee topmilitairen terecht op functies welke sterk met de nationale veiligheid verband houden en die vroeger door "burgers" werden bezet. Jovanic was de een, Gen. Herljevic werd in mei 1974 minister van Binnenlandse Zaken.

Met nadruk zij er op gewezen dat andere berichten erover spreken dat zowel Herljevic als Jovanic dit jaar met pensioen moeten gaan. E.e.a. zou volgens dezelfde berichten kunnen betekenen dat dit tot verschuivingen in de militaire hiërarchie en tot een vermindering van de nogal openlijke rol van de militairen in binnenlandse veiligheidsaangelegenheden zou kunnen leiden.

De rol van de militairen op dit terrein zou tot enige ongerustheid aanleiding hebben gegeven.

De Kroaat Bakaric - die voorzitter is van de vermoedelijk alles op veiligheidsgebied controlerende raad voor handhaving van de constitutionele orde - zou bijv. in aug 1975 openlijk zijn misnoegen hierover hebben kenbaar gemaakt.

E.e.a. neemt niet weg dat juist de laatste maanden door Joegoslavische partij- en staatsorganen pogingen in het werk worden gesteld om de positie van de Staatsveiligheidsdienst te versterken. De initiator hiervan is nog altijd Kolgen. Herljevic. (Zie bijlage A)

FRANJO HERLJEVIC: SELF-PROTECTION -- AN IMPERATIVE
(Borba, Saturday, January 8, 1977, p.5, col. 6-7)

(Titograd, Jan. 7) The Federal Minister for Internal Affairs, Franjo Herljevic, addressed the political aktiv of the Republic of Montenegro about current issues in security and social self-protection. He made a positive evaluation of the security situation in the country, stating that this is chiefly the result of the overall action of organized forces guided by the LC, and that security agencies and services are acting with increasing effectiveness and achieving good results.

According to Herljevic, the enemy has lately been attempting to adapt its tactics to the new conditions and, in the absence of support within the country attempts to orient itself to allies and like-minded persons abroad where fascist political exiles and certain reactionary forces find stimulation and support.

Stressing that social self-protection is an imperative of our times, the Federal Minister for Internal Affairs noted that through the socialization of security functions we have, in effect, created a system whereby the working man becomes the chief instrument and executor of security. According to Herljevic, he is profoundly motivated for the performance of this noble task as our working people, our peoples and nationalities, are aware of the destined interrelations and the future which they themselves have created, and are prepared to defend the achievements of the revolution and the building of socialist self-management.

"Thanks to the strategy developed by Comrade Tito throughout a full 40 years, we have shown and proven that our revolution is victorious and is successfully defended."

Continuing our national liberation struggle, it is necessary that social self-protection be so constructed that there is no time and no point in the country at which an enemy may surprise us, Herljevic stated.

He stated further that self-protection must be more concretely alive in the social base, in the basic organizations of associated

labor, residential communities, and in other environments, and this will permit a still more complete confrontation and more effective elimination of all hostile phenomena and criminal and other socially harmful activities.

Speaking of the work of Internal Affairs agencies in the Republic of Montenegro, Franjo Herljevic stated that these have achieved good results and that they work increasingly effectively in accordance with the general system of social self-protection in the control of enemy, criminal, and other socially harmful activities.

Hoofdstuk B: Economie1. Sovjet-Uniea. Economische betrekkingen met het Westen

De Sovjet-Unie is de tweede economische macht ter wereld en haar Bruto Nationaal Product wordt geschat op ca. 710 miljard dollar, ongeveer drie-vijfde van dat van de VS.

Ondanks chronische moeilijkheden in de agrarische sector en een productie-apparaat dat in de ogen van vele westerse bedrijfsdeskundigen verouderd en inefficiënt is, o.a. door een topzware bureaucratie, slaagde de Sovjet-Unie er in om economische groeicijfers te realiseren waar menig westers land ja-loers op kan zijn. Zo groeide het nationaal inkomen in de periode 1966-1970 met 45 percent, in 1971-1975 met 28 percent en is voor 1976-1980 een groei van 26 percent geplanned.

De Sovjet-Unie is de belangrijkste staal-, kolen- en aardolie-producent ter wereld en beschikt bovendien over immense voorraden grondstoffen waardoor dit land, voor wat haar grondstoffenvoorziening betreft, vrijwel autarkisch is (voornaamste uitzonderingen zijn rubber, tungsteen, bauxiet en uranium. De Sovjet-Unie kan echter wat uranium en bauxiet betreft een beroep doen op haar bondgenoten zodat haar strategische behoefte aan deze grondstoffen niet afhankelijk is van import van buiten het WP).

Deze economische basis heeft de Sovjet-Unie in staat gesteld een enorm militair apparaat op te bouwen.

Ook in militair-technisch opzicht slaagde de Sovjet-Unie er in om de kwaliteitskloof met de VS in vrij korte tijd grotendeels te overbruggen door grote bedragen te steken in militaire research en ontwikkeling.

Desondanks is de economische situatie in de Sovjet-Unie niet bevredigend te noemen hetgeen vooral geldt voor de levensstandaard.

Dit vindt zijn oorzaak in het feit dat de snelle economische groei met name gerealiseerd is door de hoge prioriteit die gegeven wordt en werd aan de zgn. Groep A, d.w.z. aan de productie in de zware industrie en aan de productie van kapitaalgoederen. Deze sector is de belangrijkste leverancier van militair materieel en komt slechts in betrekkelijk geringe mate de Sovjet consument ten goede. Hoewel er binnen Groep A nog steeds ruimte is voor een groei in de output mag toch wel gesteld worden dat de markt op dit punt enigszins verzadigd raakt (men kan niet eindeloos fabrieken, fabrieksuitrustingen en andere productiemiddelen blijven produceren). We zien dan ook dat de groeicijfers van de productie in deze groep afgenomen zijn van 51 percent in de periode 1966-1970 tot 40 percent in het plan 1976-1980, hetgeen gepaard ging met een gelijktijdige daling van het groeipercentage van het nationaal inkomen. Nu bestaat de mogelijkheid om deze stagnatie in de economische groei te doorbreken door een hogere prioriteit te geven aan de zgn. Groep B, d.w.z. de consumptiegoederen die tot nu toe ver achter gebleven is bij Groep A. De bekende Sovjet econoom Liberman wees hier in de zestiger jaren reeds op en de Sovjet leiders hebben hiertoe een voorzichtige poging gedaan tijdens het plan 1971-1975. Een dergelijke ombuiging van het beleid vereist echter tevens een radicale mentaliteitsverandering van deze leiders en van de bedrijfsvoerders en heeft bovendien ingrijpende consequenties voor het planningssysteem. Men kan niet volstaan met een verandering in de allocatie van grondstoffen, personeel en kapitaal maar men dient zich dan ook te richten op factoren als vraag en aanbod, marketing en reclame, variatie in de producten en distributie. Dat wil zeggen dat de politieke leiding rekening dient te houden met de wensen van de consument, en deze consument bovendien de mogelijkheid moet bieden om deze wensen kenbaar te maken. Dit houdt m.a.w. een aantasting in van het starre politiek-ideologische systeem waarin het democratisch-centralisme nog hoog in het vaandel staat geschreven. De politieke leiding is na een halfslachtige poging tot hervorming dan ook snel weer op het oude pad teruggekeerd en Groep A heeft sinds enkele jaren weer de hoogste

prioriteit, o.a. ook om militaire redenen.

Een tweede probleem in de SU wordt gevormd door de "cultus-van-geheimhouding". Terwijl op militair gebied technische en wetenschappelijke prestaties worden verricht die van een hoog niveau getuigen, vindt er vrijwel geen overdracht plaats naar de civiele sector. Doordat men het "stempel geheim" zeer kwistig gebruikt, doet zich de paradoxale situatie voor dat de Sovjet prestaties op militair-technisch gebied tot de wereldtop behoren maar dat de civiele sector, technologie en "know-how" uit het buitenland moet importeren.

Voor wat betreft consumptiegoederen en de productietechnieken daarvan kan de Sovjet-Unie zich gedeeltelijk richten tot haar CEMA-partners, maar voor de meer geavanceerde technologieën en "know-how" is zij op het westen aangewezen.

De totale handel met het westen is in de periode 1971-1975 met ruim 400 percent toegenomen tot 21 miljard dollar, en de import uit het westen liefst met 460 percent tot 12,9 miljard dollar.

Men hoort zo nu en dan de hypothese verkondigen dat de Sovjet-Unie door middel van de "detente" een klimaat heeft willen scheppen waarin zij westerse kredieten, technologie en goederen kan importeren, waardoor de zware financiële lasten van het militaire apparaat dragelijk blijven en westerse technologische kennis bijdraagt tot een beter technisch-militair potentieel. M.a.w. het westen is bezig zijn eigen graf te graven. Bij een dergelijke hypothese kunnen de volgende kanttekeningen worden gemaakt:

- (1) Ontspanning in de politieke betrekkingen begunstigt uiteraard de ontwikkeling van de handelsbetrekkingen omdat hierdoor bepaalde belemmeringen worden weggenomen. Handel is gewoonlijk echter profijtelijk voor de beide deelnemers. De Sovjet-Unie betaalt haar importen of met harde valuta (haar schuld aan het westen wordt geschat op ruim 10 miljard dollar), of met grondstoffen en halffabricaten waar vooral in West-Europa een groot tekort aan is.

De inkomsten die westerse ondernemingen verkrijgen door hun handel met de Sovjet-Unie komen bovendien voor een deel de westerse research en ontwikkeling weer ten goede.

- (2) De handel met het westen maakt slechts 3 percent uit van het Bruto Nationaal Product van de SU en de importen van machines en uitrustingsstukken slechts 0,5 percent.
- (3) De zeer snelle groei van de handel met het westen in de periode 1974-1975 (van 16,5 naar 21 miljard dollar) werd deels veroorzaakt door de aankoop van zo'n 25 miljoen ton graan na de slechte oogst van 1974. In vergelijking met de zestiger jaren is dit een positieve beleidsverandering van de SU aangezien de politieke leiding in die tijd geen kostbare harde valuta wenste te spenderen om de bevolking van een redelijke maaltijd te voorzien.
- (4) De belangrijkste technologieën die de SU importeert hebben betrekking op de exploratie, exploitatie en transport van grondstoffen, of op de agrarische sector, bijv. kunstmest. Vooral de enorme olie-, aardgas- en kolenreserves in en rond Siberië vragen om westerse deelname in de exploitatie. Het westen heeft op dit gebied namelijk een duidelijke voorsprong, o.a. de VS en Canada voor wat betreft het werken in "permanent-frost" gebieden en de westerse oliemaatschappijen voor wat betreft de "off-shore drilling".
- (5) De Sovjet militair-technische kennis is, zoals reeds eerder gesteld, van zeer hoog gehalte en men moet ernstig betwijfelen of de technologie die het westen (vrijwillig) exporteert, hier wezenlijk een bijdrage aan levert. Bovendien hanteren de meeste westerse landen nog de COCON-lijsten.
- (6) De snelle uitbreiding van de Sovjet handel met het westen is vooral het gevolg geweest van de sterke stijging van de wereldmarkt prijzen voor grondstoffen en energie sinds 1973. De Sovjet-Unie zag haar inkomsten sterk stijgen en kon dien ten gevolge haar importen ook opvoeren. Dat dit de levensstandaard van haar bevolking ook ten goede kwam is een plezierige bijkomstigheid voor de Sovjet autoriteiten omdat een ingrijpende omschakeling van het economisch

beleid hierdoor kon worden uitgesteld. Echter voor hoelang?

De vrees dat de ontspanning tussen Oost en West een bewuste "strategie" van de Sovjet-Unie is lijkt gezien het bovenstaande toch wel ongefundeerd. Wel is het natuurlijk zo dat de economische politiek van de Sovjet-Unie en haar bondgenoten ook politieke doeleinden moet dienen en met het politieke beleid moet overeenstemmen. Dit blijkt bijv. zeer duidelijk uit het Complex Programma van de CEMA, waarin de lidstaten in 1971 o.a. verklaarden dat: "de klassestrijd tegen het imperialisme het nodig maakt dat de economische, wetenschappelijke en technische samenwerking tussen de lidstaten wordt geïntensiveerd. Een verdere ontwikkeling van de socialistische economische integratie vermeerderd de economische macht en de defensiecapaciteit en vormt een belangrijke factor bij de verzekering van de overwinning in de concurrentiestrijd tussen het socialisme en het kapitalisme".

De politiek van ontspanning kan wel een bewuste strategie van de Sovjet-Unie zijn geweest om een militair overwicht op het westen te verkrijgen en te behouden. Het "detentegevoel" ging in het westen gepaard met een toenemende politieke druk om de defensielasten te verminderen, m.n. in een tijd van recessie. In de Sovjet-Unie is geen sprake van een vermindering van de defensielasten. De Sovjet-Unie gaf in 1975 volgens recente NAVO schattingen 50-55 miljard roebel uit aan defensie hetgeen beduidend meer is dan de 17,23 miljard die volgens het officiële Sovjet budget aan defensie gespendeerd wordt.

Voor een gelijkwaardige defensie inspanning zou men in de VS ongeveer 114 miljard dollar op tafel moeten leggen (in 1975 gaf de VS 88,983 miljard dollar uit voor defensie doeleinden). Uitgedrukt als percentage van het BNP geeft de SU ongeveer 10 à 15 percent en de VS 5,9 percent uit aan defensie.

Gemiddeld zijn de defensie uitgaven in de SU sinds 1970 met

4 à 5 percent jaarlijks reëel toegenomen. Dit is ongeveer hetzelfde percentage als dat van het BNP. Het aandeel van defensie in de totale economische huishouding blijft in de Sovjet-Unie dus vrijwel constant. De Sovjet-Unie heeft in deze periode een zeer hoge prioriteit gegeven aan haar strategische raketstrijdkrachten en is sinds 1970 snel bezig om de kwalitatieve achterstand op dit gebied met de VS in te lopen, zo niet de VS te overvleugelen. Voorts is het een veeg teken dat de twee belangrijkste WP-staten in de centrale sector hun defensie-uitgaven sinds 1970 ook snel opvoeren, namelijk de DDR met 7,3 percent per jaar en Tsjechoslowakije met 5,5 percent. Indien détente tot gevolg heeft dat het westen zich op defensiegebied door de Sovjet-Unie en het WP verder laat overvleugelen, dan wordt inderdaad één van de belangrijkste doelstellingen van de Sovjet leiders verwezenlijkt.

tgeheim

b. Verhoging van de exportprijzen voor ruwe olie aan NSWP-landen

Volgens een bekendmaking van Radio Boedapest op 6 januari jl. zal Hongarije in 1977 ongeveer 22,5 percent meer moeten betalen dan in 1976 voor Sovjet olieleveranties, nl. 49 roebel per ton (ca. 66,35 US\$).

(W) (B-2)

Commentaar: Naar verwacht wordt zullen ook de andere NSWP-landen met een dergelijke verhoging geconfronteerd zijn. In de praktijk betekent dit echter dat de NSWP-landen voor Sovjetolie ongeveer tweederde betalen van de prijzen op de wereldmarkt. (OPEC prijzen liggen tussen 12 à 13 dollar per barrel). Hongarije zal in 1977 waarschijnlijk 7,4 miljoen ton olie uit de Sovjet-Unie invoeren, **hetgeen ong. 75 percent van zijn totale behoefte is.** Deze prijsverhoging betekent dat Hongarije zijn export naar de Sovjet-Unie met 67 miljoen roebel (ca. 90 miljoen \$) zal moeten verhogen om

deze verhoging te betalen.

Tsjechoslowakije, de DDR en Polen zullen hun export naar de SU met ongeveer 135 miljoen roebel (ca 180 miljoen \$) moeten verhogen om de prijsstijging van hun olie-importen uit de Sovjet-Unie te compenseren.

Het zal voor deze landen dan ook buitengewoon moeilijk zijn om ook gelijktijdig hun export naar het westen aanzienlijk te vergroten. Dit laatste is vooral voor Polen en de DDR van belang omdat deze landen aanzienlijke schulden aan het westen hebben die zij via hun export verdiensten moeten afbetalen.

In concreto houdt dit in dat de economische afhankelijkheid van de meeste NSWP-landen van de Sovjet-Unie door deze maatregel is toegenomen.

2. Polen

In januari 1977 heeft er een bijeenkomst plaatsgevonden van de Pools-Sovjet Commissie van economische, technische en wetenschappelijke samenwerking.

Het belangrijkste onderwerp van gesprek vormde de nadere uitwerking van technisch-economische samenwerking tussen de beide landen die overeengekomen was tijdens Giereks bezoek aan Moskou in november jl.

In de periode 1976-1980 zal de Sovjet-Unie Polen leveren:

63 miljoen ton aardolie
12 miljoen ton aardolie producten
17 miljard m³ gas
35 miljoen ton ijzererts
600.000 ton pulp.

In dezelfde periode zal Polen aan de Sovjet-Unie leveren:

47,5 miljoen ton kolen
3 miljoen ton cokes
3,8 miljoen ton zwavel.

De Sovjet-Unie levert dan ca. 13 miljoen ton aardolie meer dan in het oorspronkelijke vijfjaren samenwerkingsplan was overeengekomen.

Voor wat betreft de olieproducten zal Polen 5,5 miljoen ton meer ontvangen dan oorspronkelijk was overeengekomen. Bijzonder belangrijk is dat de Poolse kolenexport naar de Sovjet-Unie gehandhaafd blijft op het peil 1971-1975 zodat hier ruimte overblijft voor vergroting van de Poolse kolenexport naar het westen. Dit is vooral van belang omdat de Poolse schuld aan het westen geschat wordt op plm. 10 miljard \$ en Polen de grootste moeite heeft om nieuwe credieten te verkrijgen.

Voorts zal de Sovjet-Unie Polen waarschijnlijk een crediet verlenen van 1,3 miljard \$, mogelijk ter financiering van hogere Sovjet aardolie export prijzen.

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten1. Activiteitena. Algemeen

Bij de Warschaupakt landstrijdkrachten in Centraal Europa was begin januari slechts sprake van geringe oefen-/opleidingsactiviteit, in de loop van de maand geleidelijk toenemend tot intensief, gedeeltelijk zelfs tot zeer intensief. Overigens een normaal (totaal-) beeld voor deze tijd van het jaar.

Waar aanvankelijk zwaartepunten lagen bij de schietopleiding van (voornamelijk) artillerie-eenheden en verplaatsingsoefeningen, vonden aan het eind van de maand oefeningen t/m regimentsniveau plaats. In Tsjechoslowakije tot divisieniveau. Deze oefeningen, veelal uitgevoerd in de vorm van demonstraties, vonden vaak onder gesimuleerde nucleaire omstandigheden plaats (inzet kernwapens zowel door "vijandelijke" als eigen troepen).

Bij het afsluiten van dit maandoverzicht werden bij het Poolse 1 Lr (MD-Silezië) en bij het Tsjechoslowaakse 1 Lr activiteiten waargenomen die mogelijk verband hielden met begin februari te houden oefeningen.

b. Gezamenlijke Sovjet/Tsjechoslowaakse oefening "DRUZHBA"

De jaarlijks terugkerende gezamenlijke Sovjet/Tsjechoslowaakse oefening "DRUZHBA" (Vriendschap) vond dit jaar plaats in de periode 17 - 22 januari.

Van de zijde van de Tsjechoslowaakse strijdkrachten werd deelgenomen door 4 Lr met 4 Tkdiv, 9 Tkdiv (vijand?) en 321 Rkbrig (SCUD).

De TsGV-deelname kon niet definitief worden geïdentificeerd, doch bestond waarschijnlijk uit elementen van 55 Gde Mechdiv of mogelijk 16 Mechdiv.

In het kader van de oefening, welke onder gesimuleerde nucleaire omstandigheden plaatsvond, vond een rivierovergang plaats, gesteund door luchtlandingen en vormde de inzet van helikopters

mede één van de hoogtepunten. De bouw van tribunes op de oefenterreinen Melnik (VR 67) en Doupov (UR 66) duidt erop dat bepaalde fasen (rivierovergang?, inzet helikopters?) in de vorm van demonstraties werden uitgevoerd.

Opmerkelijk is dat dit jaar de Tsjechoslowaakse deelname werd geleverd door 4 Lr. In de voorafgaande jaren gebeurde dit door 1 Lr.

Bovendien lag dit jaar de leiding niet volledig in Tsjechoslowaakse handen. Tenminste het gedeelte waarin de rivierovergang plaatsvond, maar mogelijk zelfs de gehele oefening, stond onder Sovjet leiding en wel onder die van de Bevelhebber van de TsGV, Sukhorukov, persoonlijk.

Aangenomen wordt dat het aantal deelnemers aan "DRUZHBA" de 25.000 niet teboven ging.

2. Personeel

a. Sovjet keuringsmaatstaven

(1) Keuring

Op veertienjarige leeftijd ondergaat iedere inwoner van de Sovjet-Unie een lichamelijk onderzoek, waarbij röntgenfoto's gemaakt worden en een bloed- en urine test plaats vindt. De gegevens uit dit onderzoek worden, voor wat de jongens betreft, naar de districts indelingsraad gestuurd, zodat zij een eerste schatting kan maken omtrent het aantal gezonde jongemannen dat over 4 jaar eventueel onder de wapenen geroepen kan worden.

Als zij zestien jaar zijn, worden de jongens voor de tweede maal onderzocht; deze gegevens gaan wederom naar de indelingsraad.

Een derde onderzoek vindt plaats op hun zeventiende jaar. Op deze leeftijd worden zij tevens geregistreerd als aanstaand dienstplichtige.

Op hun achttiende jaar ondergaan degenen die daadwerkelijk opgeroepen worden een vierde keuring. Dit gebeurt kort voor hun inlijving, in april of oktober. Iedereen, die niet volledig geschikt voor alle diensten wordt bevonden, krijgt dan een classificatie (I, II of III) opgelegd, waarin is

vastgesteld, welke diensten men kan verrichten.

Classificaties:

I: Geschikt voor normale dienst binnen de Sovjet-Unie in oorlogs- en vreedstijd; maar ongeschikt voor dienst in het buitenland en bij speciale eenheden zoals luchtlandings-, raket- en verbindingstroepen.

II: Geschikt voor een beperkt aantal diensten binnen de Sovjet-Unie in vreedstijd en bij non-combattante eenheden in oorlogstijd.

III: Volledig ongeschikt voor de militaire dienst.

De normen, waaraan een ieder, die wordt opgeroepen om de militaire dienstplicht te vervullen, dient te voldoen, zijn vastgelegd in Voorschrift 185 van het Ministerie van Defensie. Dit voorschrift trad in 1973 in werking. De fysieke eisen verschillen nauwelijks met die, welke voor 1973 gehanteerd werden. Een belangrijke wijziging echter, was de invoering van strengere psychische maatstaven. Waarschijnlijk is deze opwaardering terug te voeren op de problemen die de Sovjets hadden met de geestelijke stabiliteit van militairen die in 1968 deelnamen aan de invasie in Tsjechoslowakije, of met die welke geleverd waren aan de grens met de Volks Republiek China.

Onderstaande afwijkingen/gebreken/ziekten dragen er zorg voor dat men in klasse I, klasse II of klasse III geplaatst wordt.

klasse I:

x Stetteren

Een gezichtsscherpte van 50%-60%, die met bril tot 70% te compenseren is.

~~Scheel zien.~~

x Doofheid.

x Platvoeten.

Klasse II:

Geestelijke achterstand; is dit ernstig dan wordt men alleen in oorlogstijd opgeroepen.

Onregelmatig voorkomende aanvallen van epilepsie zonder aantasting van de persoonlijkheid.

Letsel aan het centrale zenuwstelsel; wordt de functie hierdoor slechts licht aangetast, dan kan men alleen in oorlogstijd opgeroepen worden.

Letsel aan ruggegraat of zenuwstreng; is de functie hierbij in lichte mate aangetast, dan hoeft men alleen in oorlogstijd te dienen.

x Stotteren.

Gezichtsscherpte van 10%-40%, die met bril tot 50% te compenseren is.

x Doofheid.

x Hyperthyreoidismus (verhoogde werking van de schildklier).

x Chronische longontsteking met aantasting van de longfunctie.

x Platvoeten.

Klasse III:

Regelmatig voorkomende aanvallen van epilepsie.

Narcolepsie (aanvallen van slaperigheid).

Schizofrenie.

Psychopatische stoornissen t.g.v. hersenletsel of geestelijke instabiliteit.

Krankzinnigheid.

Aangeboren of door verwonding ontstane storing van de bloedsomloop in hersenen of ruggegraat.

Letsel aan het centrale zenuwstelsel, waardoor de functie ernstig aangetast wordt; of belangrijke geneeskundige ingrepen noodzakelijk waren.

Letsel aan ruggegraat of zenuwstreng waardoor de functie in hoge mate aangetast is.

Homophilie (neigen tot gemeenschap met personen van het zelfde geslacht).

Haemophilie en andere chronische bloedziekten.

Bloeddruk hoger dan 170/80, echter na inspanning gemeten.

x Stotteren.

Aphonie (verlies van de stem).

Hazelip.

Blindheid aan een oog.

Gezichtsscherpte van 10% of minder.

Cataracta (vertroebeling van de lens van het oog). Ook wel grauwe staar genoemd.

Glaucoma (verhoging van druk binnen het oog). Ook wel groene staar genoemd.

x Doofheid.

Alle hartkwalen, behalve te verwaarlozen gebreken aan de valvula mitralis.

Hyperthyreoidismus (verhoogde werking van de schildklier).

x Chronische longontsteking met aantasting van de longfunctie.

Bronchiectasie (verwijding van de luchtpijp).

Grotere chirurgische ingrepen.

Chronische nephritis (nierontsteking).

Cirrhosis (leverziekten).

Galstenen.

Zwerende dikke darm.

x Platvoeten.

Lengte minder dan 1.45 m.

Gewicht minder dan 45 kg.

Noot; Verschillende gebreken (gemarkt met x) komen in alle drie klassen voor; uiteraard afhankelijk van de mate waarin het gebrek zich voordoet.

(2) Uitstel t.g.v. ziekten

Ernstige vertraging van de normale lichamelijke groei; men is volledig ongeschikt voor de militaire dienst, tenzij er voor het zevenentwintigste levensjaar een verbetering optreedt.

Tuberculose: na een geslaagde behandeling krijgt men 5 jaar uitstel, waarna plaatsing in klasse I plaats vindt.

Chronische gastritis (maagontsteking): men krijgt 3 jaar uitstelsel; is de ziekte binnen die periode niet genezen, dan wordt men volledig ongeschikt voor de militaire dienst verklaard.

Lever infecties: 3 jaar uitstel wordt verleend, waarna, afhankelijk van de ernst van de infectie, indeling in klasse I, II of III plaats heeft.

Misvorming van de oorschelp of de neus kan tot gevolg hebben dat men tot plastische chirurgie overgaat, tenminste als dit noodzakelijk en uitvoerbaar geacht wordt.

Heeft betrokkene geen andere afwijkingen, dan wordt hij na een geslaagde operatie volledig geschikt verklaard om zijn militaire dienstplicht te vervullen.

Overigens dient opgemerkt te worden dat inlijving niet alleen op medische gronden plaats vindt. Andere factoren zoals politieke betrouwbaarheid, genoten onderwijs en justitiële vervolging spelen ook een rol.

(3) Eisen die gesteld worden aan soldaten, gelegerd buiten de Sovjet-Unie:

Militairen, die niet in één van de drie voornoemde klassen vallen, kunnen in aanmerking komen voor stationering buiten de Sovjet-Unie, als zij aan de volgende criteria voldoen:

Men dient minimaal 10 jaar onderwijs genoten te hebben, terwijl 8 jaar voldoende is om binnen de USSR te dienen.

Men mag geen familie in het buitenland hebben.

Men moet een blanco strafblad hebben.

Informatie, verkregen van schoolhoofd, huisarts, plaatselijke autoriteiten etc, moet gunstig zijn.

Grote moedervlekken mogen niet zichtbaar zijn, evenals tatoeëringen en grote littekens. Andere lichamelijke misvormingen zijn ook uit den boze.

Minimale gezichtsscherpte van 50% als dat met bril tot 90% of meer te compenseren is. Zonder bril is 70% voldoende.

Men mag maximaal 3 mm ruimte hebben tussen de boven- en ondersnijtanden met gesloten kaken.

Maximale bloeddruk mag na inspanning niet hoger zijn dan 140/70.

Minimum lengte 1.50 m.

Minimum gewicht 50 kg.

Men mag nooit iets aan het centrale zenuwstelsel gemankeerd hebben.

(F-6)

3. Locatie

a. Polen

(1) Aflossing VN-Detachement Midden-Oosten

Op 15 november 1976 werd het eerste contingent van het recente detachement voor de VN-Vredesmacht in het Midden-Oosten uitgeleide gedaan door de C-MD Warschau.

(Pers)

Commentaar: De trend, dat de militaire districten bij toerbeurt detachementen leveren, wordt blijkbaar voortgezet.

4. Organisatie

a. Sovjet-Unie

(1) SS-21

Er zijn aanwijzingen dat de Sovjets een nieuw grond-grond raketsysteem hebben ontwikkeld, de SS-21, dat de FROG-7 zal gaan vervangen. De SS-21 zou te vergelijken zijn met de Amerikaanse Lance.

De SS-21 zou zowel op leger- als op divisieniveau kunnen worden ingedeeld.

De SS-21, met conventionele/chemische lading, zou kunnen worden ingezet tegen grote tank/gevechtsvoertuig concentraties en pantserbestrijdingsmiddelen.

Ook zou de SS-21 voorzien van een kernlading, kunnen worden ingezet.

Hoewel nog niet bevestigd, zou de SS-21 reeds bij enkele Sovjet eenheden zijn ingedeeld.

im b. GSVG

(1) Zelfstandig Tankregiment

Het zelfstandig tankregiment van 2 Gde Leger was uitgerust met de JS-3/4, de T-10 en met de JSU-152. Aangenomen wordt dat dit regiment thans geheel is uitgerust met de T-72.

De min of meer statische tank van dit regiment zal, in het kader van een legeroffensief, nu mogelijk in een mobiele taak zijn gewijzigd.

im c. Polen

(1) Invoering BMP

Uit waarnemingen is gebleken dat de BMP nog slechts in zeer kleine aantallen bij de Poolse landstrijdkrachten is ingedeeld.

im d. Tsjechoslowakije

(1) TsGV

(a) SA-8

In december 1976 werd voor de eerste maal de SA-8 waargenomen bij de TsGV.

(2) Tsjechoslowaakse landstrijdkrachten

(a) Aantallen tanks

Op grond van waarnemingen bij de Tsjechoslowaakse landstrijdkrachten zullen mogelijk alle tankbataljons van de mechregimenten in de toekomst worden uitgerust met 40 tanks, zoals dat nu al bij de GSVG en NVA het geval is.

e. Hongarije

(1) Invoering nieuw materieel

Waarnemingen bij de Hongaarse landstrijdkrachten van de T-62 zouden kunnen wijzen op een geleidelijke vervanging van de T-54/55, die tot nu toe de standaard middelbare tank was.

Reeds twee maal werd de SA-9 bij de Hongaarse landstrijdkrachten waargenomen. Mogelijk dat dit wapensysteem ook in Hongarije zal worden ingevoerd.

(2) FROG-7

Tot nu toe werd aangenomen dat de Hongaarse raketafdeling over 3 lanceerinrichtingen beschikte. Recente waarnemingen doen vermoeden dat dit aantal is/wordt uitgebreid tot 4.

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN/AFRIKAfidentieel 1. Egyptea. Betogingen

Op 18 en 19 januari hebben in verschillende Egyptische steden ernstige onlusten plaatsgevonden. Duizenden arbeiders en boeren protesteerden op deze wijze tegen de door de regering voorgeschreven verhoging van de prijzen van levensmiddelen en andere verbruiksartikelen. Deze prijsverhogingen hadden tot doel het enorme begrotingstekort te beperken en de economie te stimuleren. Verschillende internationale financiële instellingen (o.a. het IMF) hadden op deze regeringsmaatregel aangedrongen. De Egyptische regering heeft de rust weten te herstellen door de prijsverhogingen te herroepen en het leger in te schakelen bij de bestrijding van de rellen. Zij heeft communisten verweeten de onlusten te hebben georganiseerd.

(B-2) (G) (W)

Commentaar: Hoewel zeker niet mag worden uitgesloten, dat leden van de verboden Egyptische CP een rol hebben gespeeld bij (het organiseren van) de demonstraties, moeten de onlusten tevens worden beschouwd als een - deels spontane - reactie van de bevolking op de slechte economische situatie en het regeringsbeleid. De Sovjet media hebben de onlusten aangegrepen om de "Open Door" politiek van Sadat, waarin voor socialistische experimenten geen plaats is, te veroordelen. De rellen benadrukten de noodzaak voor Sadat een actieve vredespolitiek t.a.v. het Midden-Oosten vraagstuk te voeren. Alleen door een regeling van het konflikt met Israël zal een fundamentele verbetering van de economische situatie financieel mogelijk worden. Ondertussen lijken de economische problemen van Egypte de mogelijkheden van de SU te vergroten om druk uit te oefenen op president Sadat. Hiervoor zouden de onderhandelingen over de aflossing van de Egyptische

miljarden-schuld aan de SU kunnen worden gebruikt.

b. Verhouding tot Jordanië

In het kader van het (Egyptische) streven naar een gecoördineerde Arabische politiek t.a.v. het Midden-Oosten conflict bracht de Jordaanse koning Hussein een bezoek aan Egypte. In een gemeenschappelijke slotverklaring bepleitten Sadat en Hussein een hervatting van het Genève-overleg met deelname van de PLO als een gelijkwaardige, onafhankelijke partij. Bovendien verklaarden zij zich voorstander van een Palestijnse staat (bestaande uit de "West Bank" en de Gaza-strook) met sterke banden met Jordanië. Een dergelijke (institutionele) binding van een toekomstige Palestijnse staat aan het Jordaanse koninkrijk lijkt voor de PLO onaanvaardbaar, gezien de slechte relaties tussen de bevrijdingsorganisatie en Jordanië. In dit verband moet wel worden opgemerkt, dat deze maand Hussein voor het eerst sinds jaren weer een PLO-delegatie heeft ontvangen.

(B-3) (W) (G)

Commentaar: Hoewel Egypte en Syrië voorstanders zijn van een verzoening tussen Jordanië en de PLO, lijkt op korte termijn slechts een lichte verbetering van de contacten tussen beide partijen mogelijk. Een fundamentele verbetering van de betrekkingen, die sinds de verdrijving van de Palestijnse eenheden uit Jordanië en de Arabische topconferentie in oktober 1974 te Rabat bijzonder slecht zijn, moet vooralsnog onwaarschijnlijk worden geacht. De Egyptisch-Jordaanse besprekingen geven wel aan, dat Hussein niet langer een geïsoleerde positie binnen de Arabische wereld inneemt. Bovendien betekenden zij een nieuwe stap naar de consolidatie van een verenigd Arabisch front tegenover Israël.

instgeheim

2. Libanon

a. Binnenlandse toestand

De Libanese regering heeft haar greep op de massa-media

versterkt door de uitvaardiging van een wet op de perscensuur. De geregelde strijdkrachten van de PLO hebben naar alle waarschijnlijkheid Libanon verlaten onder druk van een door president Sarkis en de quadripartite commissie gesteld ultimatum. Met betrekking tot de inlevering van de zware wapens werd op zijn minst enige vooruitgang geboekt. De bovengenoemde commissie had - gesteund door Syrië - geëist, dat alle partijen op 13 januari hun zware wapens zouden hebben ingeleverd. Aan dit verlangen werd in eerste instantie slechts op beperkte schaal gehoor gegeven.

De leden van het "Afwijzingsfront" schijnen het ultimatum zelfs volledig te hebben genegeerd. De Arabische vredesmacht lijkt de opdracht te hebben gekregen, "verdachte" gebieden te inspecteren en achtergehouden zware wapens (zodanig met geweld) in beslag te nemen. De eerste stappen daartoe zijn reeds ondernomen.

In het Zuiden van Libanon, waar (met Syrische toestemming) een aantal Palestijnse eenheden met hun zware wapens zich opnieuw heeft kunnen vestigen, heeft de Arabische vredesmacht nu ook activiteiten ontplooid. Een Syrisch infanterie-bataillon, onderdeel van de "deterrent force", heeft posities ingenomen rond Nabatiyah, een plaatsje rond 15 km van de Israëlische grens. Deze eenheid zou tot taak hebben de zware wapens in beslag te nemen van de Christelijke en Palestijnse eenheden, die in dit gebied nog regelmatig met elkaar strijd leveren. Israël heeft deze Syrische overschrijding van de "rode lijn" (waarschijnlijk de rivier Litani en omstreken) hoog opgenomen en geëist, dat deze troepen zich binnen afzienbare tijd op hun vroegere posities terugtrekken.

(B-3) (W) (G)

Commentaar: De druk van de Syrische strijdkrachten op de bij de burgeroorlog betrokken partijen om hun zware wapens in te leveren, is toegenomen. In dit licht lijkt ook de operatie in en rond Nabatiyah te moeten worden begrepen.

De actie zou met name gericht zijn tegen het door Irak gesteunde "Afwijzingsfront".

fidentieel

3. Syriëa. Verhouding met de SU

Volgens enkele berichten zou Syrië overwegen de SU de toegang tot Tartus te ontzeggen. Dit zou vooral voor de Sovjet onderzeeboten nadelige gevolgen hebben. Met een dergelijke stap zou Syrië de SU willen "straffen" voor de steun aan de links-Palestijnse coalitie tijdens de Libanese burgeroorlog en de wapenleveranties aan Irak. De SU lijkt echter zeker voorlopig op toegang tot de Syrische havens te kunnen rekenen.

(C-2) (G)

DEEL III: VERRE OOSTENIdentieel 1. Chinaa. Binnenlandse situatie

De herdenking van de dood van Chou En-lai, 8 januari één jaar geleden, is door de Chinese leiding gebruikt om nogmaals diens gematigde politiek te prijzen en de radicale "bende van vier" te veroordelen.

Tegelijkertijd werd in (onofficiële) muurkranten (en zelfs demonstraties) geëist, dat de in april '76 weggezuiverde Teng Hsiao-ping tot premier zou worden benoemd. Teng werd het slachtoffer genoemd van een kwaadaardige campagne van de "bende van vier". Daarnaast werd in een aantal muurkranten kritiek geuit op de burgemeester van Peking, Wu Teh, en de commandant van het militaire distrikt Peking, Chen Hsi Lien. De betreffende kranten werden in het algemeen door de autoriteiten snel verwijderd. In de Chinese leiding schijnt overeenstemming te zijn bereikt over de posities, die Teng na zijn, nu wel vaststaande, rehabilitatie weer zou moeten bekleden. Er zou besloten zijn hem niet tot premier te benoemen, maar in zijn oude functies van vice-premier, vice-voorzitter van de CP, Politbureaulid en Chef Generale Staf te herstellen. Zo'n regeling zou voor zowel de aanhangers van Teng in de legerleiding (Minister van Defensie Yeh Chien-Ying) en de publieke opinie, als voor partijvoorzitter Hua Kuo Feng aanvaardbaar zijn.

De oplossing van het probleem van Teng's rehabilitatie zal de benoeming van nieuwe functionarissen op andere, vacant geworden hoge posten en de reorganisatie van het lokale en provinciale partij- en bestuursapparaat kunnen bespoedigen. Op deze wijze zou het consolidatieproces van Hua's regime zijn, tot dusverre nog ontbrekende, sluitstuk kunnen krijgen.

b. Buitenlandse politiek

Er is vooralsnog geen sprake van een belangrijke koerswijziging in het buitenlandse beleid van China. Zo hebben de hervatte grensbesprekingen met de SU nog geen enkel resultaat opgeleverd.

Ook de politiek m.b.t. Taiwan en de VS is ongewijzigd gebleven. China handhaaft haar voorwaarden voor de normalisatie van de betrekkingen met de VS; de Amerikaanse regering zal het defensieverdrag met Taiwan moeten opzeggen, de aldaar gestationeerde troepen terugtrekken en de diplomatieke betrekkingen met Taiwan moeten verbreken. Tegenover de Japanse regering werd de eis herhaald, dat in het voorziene vredes- en vriendschapsverdrag tussen beide landen, een clause moet worden opgenomen, waarin het "hegemonisme" wordt veroordeeld. Hiermee wordt in China het Sovjet beleid aangeduid. De Japanse (nieuwe)regering-Fukuda lijkt niet bereid op het Chinese verlangens in te gaan.